

Список використаних джерел:

1. Джвандзи – Київ: Сафран, 2019. – 308 с.
2. Квіт С.М. В межах, поза межами і на межі. Київ : Асоціація «Нова література», 1999. 78 с.
3. Кірносова Н. Китайська література в XX столітті: погляд здалеку [Електронний ресурс] / Надія Кірносова – Режим доступу до ресурсу: <http://litakcent.com/2009/07/08/kytajska-literatura-v-hh-stolitti-pohljad-zdaleka/>.
4. Кірносова Н. Сучасна китайська література: виміри реалізму [Електронний ресурс] / Надія Кірносова – Режим доступу до ресурсу: <http://litakcent.com/2020/02/25/suchasna-kitajska-literatura-vimiri-realizmu/>
5. Май Д. Дешифрувати / Дзя Май. – Київ: Сафран, 2019. – 368 с.
6. Семенюк С. Китайська література XX століття і творчість Гао Сінцзяня [Електронний ресурс] / С. Семенюк, В. Урусов – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/31236>.
7. Цисінь Л. Проблема трьох тіл / Лю Цисінь // Пам'ять про минуле Землі / Лю Цисінь. – Київ: Форс Україна, 2017. – С. 432.
8. Цисінь Л. Темний ліс / Лю Цисінь // Пам'ять про минуле Землі / Лю Цисінь. – Київ: Форс Україна, 2019. – С. 704.
9. Zhao K. A Chinese Poet's Unusual Path From Isolated Farm Life to Celebrity / Kiki Zhao – URL: <https://www.nytimes.com/2017/08/18/world/asia/china-poet-yu-xiuhua.html?smid=fb-nytbooks&smtyp=cur>.
10. 高行健 /2000年诺贝尔文学奖获奖演说
11. 余秀华. 穿过大半个中国去睡你. URL: <https://m.douban.com/group/topic/71952497/>

Сенчило-Татліліюглу Н. О.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови та культури

факультету лінгвістики та комунікації

Національного авіаційного університету

ОБРАЗ БАХЧИСАРАЯ В ОПОВІДАННІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО «ПІД МІНАРЕТАМИ»

У сучасному літературознавстві актуальними стають дослідження, присвячені образу міста, оскільки урбаністична тематика нерідко привертає увагу письменників і часто детально зображуються у художніх творах, або слугує загальним тлом для побудови фабули.

Бахчисарай надихав майстрів слова XIX – XX ст. про що свідчать твори Адама Міцкевича (1798–1855), Олександра Пушкіна (1799 – 1837), Михайла Коцюбинського (1864–1913). Письменники зображують місто не лише як топос у географічному та історичному плані, але і як текст, що містить набір культурних кодів та символів, як своєрідну метафору чи символ. Ідея міста-тексту із метафорами є складовою міської та літературної теорій, що з'явилися наприкінці XIX століття під впливом модернізму. Американські дослідники Еш Амін і Найджел Тріфт у праці «Виразність повсякденного міста» наголошують на тому, що багатоманітність методологій вивчення міста зумовлена плюралізмом міського життя, неможливістю розглянути всі його соціальні, культурні, економічні, урбаністичні аспекти тільки через один підхід [1]. Зосереджуючись на таких категоріях як символ та міф, дослідники В. Топоров [7], Ю. Лотман [4], та ін. у другій половині XX століття запропонували концептуальні підходи до аналізу міста як соціокультурного феномена. Місто саме по собі може розглядатися як повноцінний текст. Інтерпретація міста як тексту є класичною.

Неможливо заперечити наявність міст, що мають виняткову культурну атмосферу. М. Медніс, наряду з містами з нейтральною семантичною маркованістю та семантично виокремленими для конкретної людини, виділяє в окремий ряд міста, що є особливо значущими для представників окремих націй [5]. Саме таким містом постає Бахчисарай у оповіданні Михайла Коцюбинського «Під мінаретами» (1904). Письменник двічі відвідував Крим у складі фольклористичної експедиції на межі XIX – XX століть. Очевидно місто Бахчисарай справило на нього виняткове враження, що і вплинуло на появу художнього твору з майстерно витвореним колоритним образом міста кримських татар. Михайло Коцюбинський органічно входить у культурний світ іншого і на основі власних вражень та переживань від побаченого і почутого тонко розкриває образ кримськотатарського міста.

Бахчисарай у М. Коцюбинського – це організований культурний простір наповнений зоровими, звуковими, смаковими метафорами і символами, що допомагають зрозуміти образ міста у художньому творі як фізичного простору, у якому розвиваються різні наративи. *«Вузьку, покручену вулицю, глибоку й каменисту, як дно висохлої річки, тіснили крамниці, маленькі, темні, немов закопчені димом печери. Скоріш намети, аніж будинки. Тут усе робилося на вулиці. Гладкі «фурунджі» по пекарнях, у високих фезах, із закачаними по лікоть рукавами місили прилюдно тісто, а у великих печах палав такий вогонь, що аж вулиці ставало душно. Шевці, підібгавши ноги під себе, ледве помітні з-за купи товару, гаптували капці сріблом та золотом. Низки червоних капців, як стигла перчиця, висіли на дверях, а постолі, мов свіжі пиріжки, сушилися рядками вздовж тротуарів. Блищала мідна посуда, як*

золотий вівар...». *«Висіли в ятках баранячі туші, з синіми жилами, з білим застиглим салом, із роями мух над ними... Шкварчали, пищали й синім чадом курились смачні шашлики отут, під голим небом, біля фонтанів... Запах свіжої кави мішався із запахом часнику. Бряжчали філіжанки. Дзюрчали десятки фонтанів... Арабські літери повзли по вивісках, наче павучі ноги... Блищала на сонці черепиця дахів, світилися вікна в мечетях, паців нагрітий камінь, горіли, як маки, фези, кричали птахи і продавці, дзвенів метал по кузнях, безперестанку дзюрчала вода... із високих білих мінаретів, серед блакитного неба, лунав протяглий, жалібний спів муедзинів...»* [3, с. 22–23].

За допомогою образу міста М. Коцюбинський зображує особливості національної культури кримських татар, місто і культура зливаються в одне ціле, стають нероздільними. Проте Бахчисарай у оповіданні, попри намагання корінними жителями зберегти етнічну самоідентифікацію і звичні традиційні устрої, крізь суперечності звичного і нового, поступово відкривається для засвоєння європейських культурних віянь: *«...і в сьому пеклі життя, у сьому хаосі фарб, ліній, пахоців, згуків, у сій неможливій тісноті проскакували часом, зайнявши всю вулицю, новий фаєтон під білим парасолем, із елегантними європейцями, як щось чуже негармонійне, й зникав за хмарою пилу...»* [3, с. 23]. На думку дослідника Г. Гачева, важливим є те, *«якою сіткою координат певний народ осягає світ і, відповідно, який космос (у давньому сенсі слова: яка будова світу, світопорядок) вибудовується перед його очима»* [2, с. 44]. В очах головного героя оповідання Рустема місто, ніби застигло у своїй традиційності і потребувало нового культурного поштовху. Перед Рустемом *«в долині лежав Бахчисарай, що хвилював як море, рожевою черепицею. Ще сині, абрикоси дрімали на білих стінах, а ліс мінаретів, залитих сонцем, здіймався до неба як праведні душі. Тихо ще було. Та ось на мінаретах, один за другим, з'являлися муедзини, як чорні духи тих білих веж, і, приклавши побожно руки до вух, збудили тишу жалібним співом. Високо над сонним містом неслася дика музика, як передсмертні ридання грішних...»* [3, с. 40]. Рустем відчував, що його національна культура, не втрачаючи своєї неповторності і самобутності, в той же час потребує культурного поштовху ззовні, що представлено М. Коцюбинським через сприйняття традиційного життя міста героєм і його прагненнями до змін.

Приділяючи увагу темі урбаністики у літературі, Соломія Павличко зазначає, що місто не є просто темою, топосом чи типом пейзажу. Місто є символом певного типу свідомості як автора, так і його героя [6, с. 484]. Бахчисарай у творі М. Коцюбинського – не просто місто, це – образ, знак, символ кримськотатарського народу і Криму з його прагненням поступу, розвитку і змін орієнтованих на європейські інтенції суспільної трансформації.

Список використаних джерел:

1. Амін Е., Тріфт Н. Виразність повсякденного міста. Ї: Незалежний культурологічний часопис. 2003, № 29. С. 391–413.
2. Гачев Г. Национальные образы мира. Москва: Советский писатель, 1988. 448 с.
3. Коцюбинський М. Під мінаретами / Упорядник В. М. Борисов. Сімферополь: Державне підприємство «Видавництво «Таврія», Т. 1, 2011. С. 19–62.
4. Лотман Ю. М. Семиосфера. СПб. : Искусство, 2000. 704 с.
5. Меднис Н. Е. Венеция в русской литературе. Новосибирск: Новосибирский гос. ун-т, 1999. URL: http://raspopin.den-za-nem.ru/index_e.php?text=405 (дата звернення 17.20.2020)
6. Павличко С. Теорія літератури. Київ : Основи, 2002. 679 с.
7. Топоров В.Н. Пространство и текст. Текст: семантика и структура. Москва : Наука, 1983. 302 с.

Смольницька О. О.

*кандидат філософських наук,
провідний науковий співробітник*

Київського літературно-меморіального музею

ОДНА З ГАЗЕЛЕЙ ҐАЗАЇ В УКРАЇНСЬКОМУ СХОДОЗНАВСТВІ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ І КОМПАРАТИВНИЙ АСПЕКТИ

Сучасні українські дослідження з літератури Кримського ханату (у тому числі палацової, або диванної поезії), не кажучи про систематичні переклади цих текстів, іще далекі до завершення. Ситуація змінюється буквально останніми роками [3], [6–14], але ще зарано казати про вичерпність українських інтерпретацій лірики цієї доби. Ґази II Ґерай Хан (II Ğazı Geray, Bora Ğazı Geray, 1554–1607, роком народження подекуди вказують 1551, правив із 1588 р.), завдяки власному темпераменту і войовничій політиці прозваний «Борá» – «вихор» [3], [15, с. 192]; поетичний псевдонім Gazayı, або Gazâyı, тобто «гази, який пише газелі» [1], у цьому псевдонімі наявна й алітерація); докладніше біографія: [2], [16], [17, с. 68–72].

Як пояснював А. Кримський, література Кримського ханства, початок якої сам цей учений виводив із кінця XV століття [15, с. 166] (відтак, династії Ґераїв чи Ґіреїв, заснування Бахчисарая як ханської столиці тощо), мовою наближалася до османської традиції [15, с. 166]. Так, у Ґазаї цей учений вирізняє османський стиль (що лексично